

รูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน

Management Model using Participatory Management Process to Develop

Student Care System of Rajaprachanukroh School 56, Nan Province

วันที่รับบทความ: 31 พ.ค. 69

วันที่แก้ไขบทความ: 30 มิ.ค. 69

วันที่ตอบรับ: 6 เม.ย. 69

สุภางค์ สารเถื่อนแก้ว¹

Suphang Santhuankaew¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 4) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และ แบบสนทนากลุ่ม ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารฯ มีการดำเนินการดังนี้ 1) ออกแบบและร่างรูปแบบฯ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบฯ และยืนยันการพัฒนารูปแบบ 2) ตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบฯ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบฯ ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบฯ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 4 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา 81 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 13 คน และผู้ปกครอง 263 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามการทดลองการใช้รูปแบบฯ และ ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารฯ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา 85 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 13 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 263 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 263 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการจำแนกและจัดระบบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ นำข้อมูลที่ได้จากการแจกแจงความถี่มาดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการศึกษาพบว่า ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน พบว่า สภาพปัญหาเบื้องต้นเกิดจากการขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบ นโยบายและวิสัยทัศน์ไม่ชัดเจน ประกอบกับข้อมูลนักเรียนไม่เป็น

¹รองผู้อำนวยการ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

¹Deputy Director, Ratchaprachanukroh School 56, Nan Province, Office of Special Education Administration

ปัจจุบันเนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาระงานครูที่มากเกินไป ส่งผลให้อุปสรรคสำคัญอยู่ที่ความไม่ต่อเนื่องในการคัดกรองและการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์ รูปแบบกระบวนการ แนวทางการนำไปใช้ และการประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งต่อผู้เรียน สถานศึกษา และชุมชน โดยผลการประเมินความเหมาะสมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ ผลการประเมินความเหมาะสม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อนำรูปแบบไปทดลองใช้จริงพบว่ามีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการประเมินความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และนักเรียนที่อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหาร กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

Abstract

The research entitled “Developing a Participatory Management Model to Improve the Student Care and Support System at Rajaprachanukroh 56 School, Nan Province” aims to: 1) study the problems and needs in implementing student care and support; 2) create a participatory management model to improve the student care and support system; 3) test the participatory management model to improve the student care and support system; and 4) evaluate the participatory management model to improve the student care and support system at Rajaprachanukroh 56 School, Nan Province. The research was conducted in four steps: Step 1: Studying the problems and needs through in-depth interviews and focus group discussions with 12 participants. The tools used were in-depth interview guides and focus group discussion guides. Step 2: Developing the management model, which included: 1) Designing and drafting the model, with 5 experts reviewing its effectiveness and confirming its development; and 2) Checking the suitability of the model's user manual with 9 qualified experts. The tool used was an evaluation form for the accuracy and suitability of the model. Step 3: Testing the model... The target group included 4 school administrators, 81 teachers and educational personnel, 13 members of the basic education school committee, and 263 parents. The tools used were questionnaires for pilot testing the model and Step 4: evaluating the management model. The sample group included 85 teachers and educational personnel, 13 members of the basic education school committee, 263 students from grades 4 to 12, and 263 parents. The tools used were questionnaires on satisfaction with the model. Qualitative data was analyzed through data classification and systematization. Quantitative data was analyzed using computer software. Frequency distribution data was analyzed using the mean and standard deviation. The results showed that the research on a participatory management model to develop a student care and support system at Rajaprachanukroh 56 School, Nan Province, revealed that the initial problems stemmed from a lack of systematic management, unclear policies and vision, and outdated student data due to a lack of community participation and excessive teacher workloads. The main obstacle was the discontinuity in data screening and information collection. The researchers therefore developed a participatory management model consisting of five key components: principles and concepts, objectives, process model, implementation guidelines, and evaluation that comprehensively covers students, educational institutions, and

the community. The overall suitability evaluation was rated as very high, and the overall appropriateness evaluation was rated as high. When the model was piloted, it was found to be highly effective, consistent with the satisfaction evaluation results of teachers and educational personnel, school committees, parents, and students, which were also rated as very high.

Keywords: Management Style, Participatory Management Process, Student Care System

บทนำ

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ได้บัญญัติไว้ว่าโรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษาและผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสมความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยแก่นักเรียนและนักศึกษาตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงหากมีนักเรียนหรือนักศึกษาใดฝ่าฝืนระเบียบ พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดและมีอำนาจนำตัวไปมอบแก่ผู้บริหาร โรงเรียนหรือสถานศึกษาของนักเรียนหรือนักศึกษานั้น เพื่อดำเนินการสอบถามและอบรมสั่งสอนหรือลงโทษตามระเบียบในกรณีที่ไม่สามารถนำตัวไปมอบได้จะแจ้งด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้เมื่อได้อบรมสั่งสอนหรือลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้บริหาร โรงเรียนหรือสถานศึกษาแจ้งให้ผู้ปกครองว่ากล่าวตักเตือนหรือสั่งสอนเด็กอีกชั้นหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานการศึกษาพิเศษเป็นระบบที่ช่วยในการแก้ไขปัญหาที่นักเรียน ที่มีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน ถูกหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการทราบข้อมูลของนักเรียนแต่ละบุคคลจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปได้ดี การดำเนินงานสะดวกขึ้น นักเรียนได้รับการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง โดยโรงเรียนดำเนินการรู้จักเด็กนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยครูที่ปรึกษาสำรวจข้อมูลนักเรียนเป็นรายกรณีในด้านต่างๆ เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างทั่วถึง และทราบความต้องการในการช่วยเหลือทุกๆ ด้าน (สำนักงานการศึกษาพิเศษ, 2566)

การจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการศึกษาที่มุ่งจัดให้แก่บุคคลที่รัฐจำเป็นต้องให้การสงเคราะห์เป็นพิเศษ โดยจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือจัดในโรงเรียนทั่วไปตามความเหมาะสม โดยในปี พ.ศ. 2496 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศจัดตั้งโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์แห่งแรก คือ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี และต่อมาได้มีการจัดตั้งโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ โดยมุ่งให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาเป็นกรณีพิเศษแก่เด็กด้อยโอกาสหรือเด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก อันเนื่องมาจากครอบครัวที่ประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคมหรือปัญหาอื่นๆ ทำให้ไม่สามารถเข้ารับการศึกษาศึกษาในสถานศึกษาทั่วไปได้ นอกจากนี้มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์ยังมีการจัดตั้งโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือเด็กที่ประสบภัยธรรมชาติ และใช้ชื่อว่าโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรวมอยู่ในกลุ่มโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ในสังกัดสำนักงานการศึกษาพิเศษ ทำให้ปัจจุบันมีโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ในสังกัดสำนักงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งสิ้น

จำนวน 52 แห่งทั่วประเทศ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย รับเด็กด้อยโอกาสตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด 10 ประเภท ประกอบด้วย (1) เด็กยากจน(มากเป็นพิเศษ) (2) เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด (3) เด็กที่ถูกทอดทิ้ง (4) เด็กที่ถูกทำร้ายอย่างทารุณ (5) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ (6) เด็กในชนกลุ่มน้อย (7) เด็กเร่ร่อน (8) เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงานหรือแรงงานเด็ก (9) เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศหรือโสเภณีเด็ก และ (10) เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในปัจจุบัน พบว่า เด็กกลุ่มดังกล่าว มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องให้การช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข คือ การได้ประกอบอาชีพที่สุจริตและการมีรายได้ที่มั่นคง ดังนั้นโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ จึงจัดการเรียนการสอนอาชีพที่มุ่งเน้นให้นักเรียนสร้างนิสัย ทักษะคิด รู้จักคิด ลงมือปฏิบัติ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง ตลอดจนเป็นกระบวนการเสริมสร้างค่านิยม จนเกิดคุณลักษณะความเป็นผู้รับผิดชอบอย่างมีส่วนร่วม ความมีวินัย ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ขึ้นในตนเอง (แผนพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ระยะ 5 ปี : พ.ศ. 2566 - 2570)

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จึงกำหนดนโยบายสำคัญในการให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่ง จัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งนักเรียนทุกคนจะต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือ พิทักษ์ปกป้องคุ้มครองอย่างรอบด้านด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง เหมาะสมทันการณ์ และได้รับการพัฒนาในทุกมิติเพื่อให้เป็นคนดีมีความสุข และปลอดภัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) อีกทั้งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคม เป็นระบบที่มีกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจนประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลการคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ (นิตยา คะเนนิล และวาโร เฟิงส์สวัสดิ์, 2559) ประสิทธิผลของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือสิ่งที่เป็ผลสำเร็จของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นคุณค่าและประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นสำคัญ โดยที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552) ระบุถึงคุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ดังนี้ 1) นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา 2) สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น 3) นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพอย่างรอบด้าน 4) นักเรียนรู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาความเก่ง (IQ) คุณธรรม (MQ) และความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรค (AQ) 5) ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็งจริงจังด้วยความเสียสละ เอาใจใส่ จากที่กล่าวมาจะพบว่าประสิทธิผลของการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เกิดจากครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ต้องร่วมแรงร่วมใจกันในการช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นระบบที่ช่วยในการแก้ไขปัญหา นักเรียน ที่มีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน ถูกหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการทราบข้อมูลของนักเรียนแต่ละบุคคลจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปได้ดี การดำเนินงานสะดวกขึ้น นักเรียนได้รับ

การส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาด้อย่างถูกต้อง โดยโรงเรียนดำเนินการรู้จักเด็กนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยครูที่ปรึกษาสำรวจข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยครูที่ปรึกษาสำรวจข้อมูลนักเรียนเป็นรายกรณีในด้านต่างๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างทั่วถึง และทราบความต้องการในการช่วยเหลือต่างๆ ด้าน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2566) นอกจากการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้วการป้องกันและการช่วยเหลือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาเนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสารเทคโนโลยีต่างๆ ดังนั้น ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เติบโตตามความมุ่งหวังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่างๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตองงามเป็นบุคคลที่คุณค่าของสังคมต่อไป ครูจึงเป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งในสถานศึกษาเพราะครูอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียน ซึ่งครูมีบทบาทที่เหมือนกันกับพ่อแม่ในการดูแล การส่งเสริมและการป้องกันช่วยเหลือนักเรียนให้มีชีวิตที่เป็นสุขช่วยเหลือปัญหาต่างๆ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีความก้าวหน้าทันสมัยยังส่งผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบต่อสภาพร่างกายและจิตใจของนักเรียน ดังนั้น ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในสถานศึกษา สวัสดิภาพของนักเรียน การเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้และสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้ที่ถดถอย สถานศึกษาต้องนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ในการเยี่ยมบ้านนักเรียน คัดกรองสุขภาพทางจิตจำแนกเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหากรณีพบว่ามีกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา ให้รีบดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาทันที เพื่อการสร้างความมั่นใจให้แก่เด็กนักเรียนและผู้ปกครอง อีกทั้งมีการพัฒนาความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2564) โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่เน้นบทบาทของชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บทบาทและความสำคัญต่อชุมชนต่อการจัดการศึกษาในสภาพสังคมยุคปัจจุบัน ดังนั้น ในการสร้างความปลอดภัยให้กับเด็กนักเรียนจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย เพื่อให้เกิดความปลอดภัยกับเด็กนักเรียนอย่างแท้จริง สถานศึกษาต้องส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กนักเรียนเติบโตอย่างเต็มศักยภาพ ด้วยการสร้างความปลอดภัยในชีวิตของเด็กนักเรียน รวมทั้งการปกป้อง คุ้มครอง และช่วยเหลือเด็กนักเรียนจากอันตรายต่างๆ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การสร้างความปลอดภัยให้กับเด็กนักเรียนย่อมส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาชีวิตที่ดีและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป (ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน, 2557)

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 56 จังหวัดน่าน เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยเน้นการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ด้านสุขภาพอนามัย ด้านอาชีพ ด้านคุณธรรม และด้านความรู้ เพื่อให้เด็กได้รับความเสมอภาค เท่าเทียมกันกับบุคคลทั่วไป และสามารถดำรงตน และอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี มีความสุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศชาติ ดังนั้นการดำเนินงานตามกระบวนการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียนและนำผลการคัดกรองมาใช้ดำเนินงาน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การจัดกิจกรรม

ป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไข 5) การส่งต่อนักเรียน แต่สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 56 จังหวัดน่าน ขาดข้อมูลด้านสารสนเทศระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แนวทางการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เอกสารคู่มือการดำเนินงานไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (รายงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา, 2566) นอกจากนี้ยังพบว่าสภาพของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 56 จังหวัดน่าน มีความแตกต่างหลายด้านทั้งในเรื่องของครอบครัวฐานะความเป็นอยู่ ทักษะการเรียนรู้ทำให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีปัญหาด้านกระบวนการในแต่ละขั้นตอน ครูยังขาดความเข้าใจในการบูรณาการการมีส่วนร่วมกับชุมชน ส่งผลทำให้ผลการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ครูที่ปรึกษาต้องดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์ที่มีความแตกต่างตามขั้นตอนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อีกทั้งยังมีนักเรียนเรียนรวม ซึ่งต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษทั้งในด้าน การให้การศึกษา การได้รับเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อบริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนเรียนรวม

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 56 จังหวัดน่าน มีภารกิจหลักด้านการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนควบคู่กับการบริหารงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขอบข่ายการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนให้สามารถดูแลนักเรียนได้ทุกคนอย่างเป็นระบบ รวดเร็วมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จึงได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 56 จังหวัดน่าน และเนื่องจากโรงเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 56 จังหวัดน่าน เป็นโรงเรียนอยู่ประจำ และต้องดูแลสุขภาพกาย สุขภาพจิต และพฤติกรรมต่างๆ ให้นักเรียนทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และอยู่ร่วมกันได้ ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องอาศัยชุมชน และส่วนราชการต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้ โดยมีหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วม คือ เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลเวียงสา/เจ้าหน้าที่จากเทศบาลตำบลกลางเวียง/มูลนิธิซีเอสเตอร์จังหวัดน่าน/เจ้าหน้าที่ตำรวจ และสาธารณสุขอำเภอเวียงสา เพื่อให้มีข้อมูลสภาพและแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 56 จังหวัดน่าน มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีความถูกต้อง เหมาะสม สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง ให้สามารถปฏิบัติงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 56 จังหวัดน่านขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 56 จังหวัดน่าน จังหวัดน่าน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 56 จังหวัดน่าน

3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน

4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหาร โดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน

ประโยชน์ของการศึกษา

1. สถานศึกษาได้รูปแบบในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ
2. นักเรียนจะได้รับการฝึกฝนทักษะการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการเรียน การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง
3. ครูมีความเข้าใจในพฤติกรรมและความต้องการของนักเรียนมากขึ้น ได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านการวางแผน การจัดการ และการประเมินผล ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทำงานในระยะยาว
4. ผู้บริหารได้รับข้อมูลที่หลากหลายและรอบด้าน เกี่ยวกับความต้องการและปัญหาของนักเรียน ทำให้สามารถตัดสินใจและวางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
5. สถานศึกษามีข้อมูลสารสนเทศในการนำไปประกอบการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน

1) กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน จำนวน 1 คน หัวหน้างานกิจการนักเรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน จำนวน 1 คน ครูผู้รับผิดชอบโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน จำนวน 2 คน ครูที่มีความรู้และประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 3 คน ครูแนะแนว จำนวน 1 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน ตัวแทนจากชุมชน ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการมูลนิธิซิสเตอร์ จำนวน 1 คน และ ป้องกัณและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดน่าน สาขาน่าน้อย จำนวน 1 คน

2) เนื้อหาของการวิจัย ได้แก่ การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการพัฒนารูปแบบการบริหาร โดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3) ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหาร โดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน

4) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้างและกำหนดประเด็นเพื่อสร้างข้อคำถาม 7 ข้อ 2) แบบสนทนากลุ่ม แบบมีโครงสร้างและกำหนดประเด็นเพื่อสร้างข้อคำถาม 4 ข้อ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหาร โดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน

1) กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาตอบแบบสอบถามความถูกต้องและความเหมาะสมของการพัฒนารูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารทางการศึกษา จำนวน 4 คน คีษานีเทศก์ จำนวน 3 คน ครูผู้สอน จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน

2) ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความถูกต้องและความเหมาะสมของการพัฒนารูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามความถูกต้องและความเหมาะสมของการพัฒนารูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบสอบถามชนิดมาตราส่วน 5 ระดับ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน

1) กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 81 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 13 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 263 คน รวม 361 คน

2) ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการทดลองใช้รูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามการทดลองใช้รูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบสอบถามชนิดมาตราส่วน 5 ระดับ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน

1) ขอบเขตของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 625 คน ประกอบด้วย ครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 85 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 13 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน จำนวน 263 คน ได้มาจากการคำนวณกรณีทราบจำนวนประชากร โดยใช้สูตร Taro Yamane และ ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 263 คน ได้มาโดยเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

2) ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

3.1 แบบสอบถามความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อรูปแบบฯ จำนวน 361 คน ประกอบด้วย ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 85 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 263 คน แบบสอบถามชนิดมาตราส่วน 5 ระดับ

3.2 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบฯ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน จำนวน 263 คน ได้มาจากการคำนวณกรณีทราบจำนวนประชากร โดยใช้สูตร Taro Yamane น แบบสอบถามชนิดมาตราส่วน 5 ระดับ

2. ขอบเขตของระยะเวลา การวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหาร โดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน ดำเนินการในปีการศึกษา 2567

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน จังหวัดน่าน ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการบริหาร โดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากเอกสารการรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2566 แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2566 - 2570 แผนปฏิบัติการราชการ ประจำปีการศึกษา 2566 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การบริหาร จัดการศึกษา การบริหารคุณภาพ หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการมีส่วนร่วม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน จำนวน 1 คน หัวหน้างานกิจการนักเรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน จำนวน 1 คน ครูผู้รับผิดชอบโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน จำนวน 2 คน ครูที่มีความรู้และประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 3 คน ครูแนะแนว จำนวน 1 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน ตัวแทนจากชุมชน ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการมูลนิธิซิสเตอร์ จำนวน 1 คน และ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดน่าน สาขานาน้อย จำนวน 1 คน โดยบันทึกคำสัมภาษณ์และทำการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วจึงสรุปผลการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลตามองค์ประกอบอย่างครบถ้วน

3. จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) หลังจากได้ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันถึงวัตถุประสงค์ แนวการพัฒนารูปแบบฯ โดยจะใช้เครื่องมือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในการศึกษาหาข้อมูลบริบทในครั้งนี้ โดยการนำผลการศึกษาไปสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเดียวกันกับที่ให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) รวมทั้งสิ้น 12 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการจำแนก และจัดระบบข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหาร โดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการบริหารสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการการทำงานอย่างเป็นระบบตามวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง

2. ขอร่างรูปแบบฯ โดยผนวกข้อมูลจากการศึกษาสภาพและปัญหาในขั้นตอนที่ 1 และศึกษาแนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารสถานศึกษาและการทำงานตามวงจรคุณภาพของเคมมิ่ง โดยรูปแบบประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การวางแผน (Plan)

2.1.1 ประชุมครูที่ปรึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหาร โดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และดำเนินการพิจารณาเลือก คณะกรรมการในการดำเนินงานโดยมติที่ประชุมพิจารณาให้หัวหน้างานกิจการนักเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานรูปแบบฯ

2.1.2 ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการ และดำเนินการตาม แผนการปฏิบัติงาน

2.1.3 ประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำเกณฑ์การพัฒนารูปแบบฯ และวิพากษ์เกณฑ์การพัฒนารูปแบบฯ

2.1.4 ประชุมคณะกรรมการเพื่อปรับปรุงเกณฑ์การพัฒนารูปแบบฯ และจัดทำรูปแบบการบริหาร โดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน ให้สมบูรณ์แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

2.1.5 ประชุมคณะกรรมการเพื่อจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบฯ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

2.2 การดำเนินการ (Do)

2.2.1 ประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนารูปแบบฯ ทำแผนการปฏิบัติงาน

2.2.2 ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อดำเนินการสร้างความเข้าใจกับครูในการกำหนดเกณฑ์ สำหรับใช้รูปแบบฯ โดยอ้างอิงข้อมูลจากระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ได้เกณฑ์ในการพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของนักเรียนซึ่งในการประชุมครั้งนี้ดำเนินการแบ่งกลุ่มครูประจำชั้นตามระดับชั้น เพื่อจัดทำเกณฑ์รูปแบบฯ หลังจากนั้นตัวแทนครูระดับชั้นต่างๆ นำเสนอเกณฑ์รูปแบบฯ ที่สร้างขึ้น แล้วนำประเด็นที่ครูเห็นด้วยมาจัดทำเป็นเกณฑ์การพัฒนา แล้วจึงดำเนินการพัฒนารูปแบบฯ โดยให้ครูแต่ละระดับออกแบบและนำเสนอและคัดเลือกเพื่อให้เนื้อหามีความสอดคล้องกับเกณฑ์ฯ ที่ดีที่สุดในการเก็บข้อมูล

2.2.3 ประชุมคณะกรรมการเพื่อพัฒนารูปแบบฯ โดยผู้วิจัยดำเนินการชี้แจงความสำคัญ และวัตถุประสงค์ให้คณะกรรมการทราบและวางแผนในการพัฒนารูปแบบฯ ให้สอดคล้องกับความต้องการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

2.2.4 ประชุมคณะกรรมการเพื่อจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบฯ โดยปรึกษาหารือร่วมกันในการออกแบบคู่มือให้ผู้ผู้ให้เกิดความสะดวกในการใช้งาน เข้าใจง่าย สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

2.3 การตรวจสอบ (Check)

2.3.1 ประชุมวิพากษ์เกณฑ์การพัฒนารูปแบบฯ ที่เหมาะสมกับบริบทของนักเรียนและโรงเรียนรวมถึงการตรวจสอบความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา

2.3.2 นำรูปแบบฯ และคู่มือการใช้งานรูปแบบฯ ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อให้ตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบฯ ให้มีความถูกต้อง สามารถตรวจสอบได้ และมีความสะดวกในการใช้งาน

2.4 การปรับปรุงแก้ไข (Act)

2.4.1 ประชุมคณะกรรมการเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้รูปแบบฯ ที่เหมาะสมกับบริบทของนักเรียนและโรงเรียนรวมถึงการตรวจสอบความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา

2.4.2 ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบฯ และคู่มือการใช้งานรูปแบบฯ โดยคณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้มีประสิทธิภาพ

3. ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบรูปแบบฯ ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งพบข้อมูลที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ การวางแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบให้เพิ่มเติมในส่วนของผู้รับผิดชอบ เพื่อสะดวกในการติดตามงานหลังจากปรับปรุงแล้วส่งผลให้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80 -1.00

4. นำรูปแบบฯ ไปปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน

1. ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้เป็นเล่มที่สมบูรณ์แล้ว จึงให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ตอบแบบสอบถามฉบับที่ 3 แบบประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน จากนั้นนำร่างการพัฒนารูปแบบและเอกสารประกอบการพัฒนาที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นฉบับสมบูรณ์

2. นำรูปแบบมาทดลองใช้จริงโดยประชุมชี้แจงเกี่ยวกับรูปแบบฯ หลังจากดำเนินการใช้เรียบร้อยแล้ว จากนั้นสอบถามแบบสอบถามฉบับที่ 4 แบบสอบถามความเหมาะสมในการนำไปใช้ของรูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน โดยสอบถามความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้รูปแบบฯ

1. การสอบถามความพึงพอใจ ฉบับที่ 5 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 361 คน ประกอบด้วย ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 85 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน และ ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน จำนวน 263 คน ได้มาจากการคำนวณกรณีทราบจำนวนประชากร โดยใช้สูตร Taro Yamane

2. การสอบถามความพึงพอใจ ฉบับที่ 6 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์

๕๖ จังหวัดน่าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน จำนวน 263 คน ได้มาจากการคำนวณกรณีทราบจำนวนประชากร โดยใช้สูตร Taro Yamane แล้วนำมาเขียนรายงานผลการดำเนินการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน พบว่า สภาพปัญหาเบื้องต้นเกิดจากการขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบ นโยบายและวิสัยทัศน์ไม่ชัดเจน ประกอบกับข้อมูลนักเรียนไม่เป็นปัจจุบันเนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาระงานครูที่มากเกินไป ส่งผลให้อุปสรรคสำคัญอยู่ที่ความไม่ต่อเนื่องในการคัดกรองและการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์ รูปแบบกระบวนการ แนวทางการนำไปใช้ และการประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งต่อผู้เรียน สถานศึกษา และชุมชน โดยผลการประเมินความถูกต้อง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ ผลการประเมินความเหมาะสม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อนำรูปแบบไปทดลองใช้จริงพบว่ามีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการประเมินความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และนักเรียนที่อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน สามารถอภิปรายผลการประเมินได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน จังหวัดน่าน

จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน พบประเด็นวิกฤตที่สำคัญในด้านการบริหารจัดการ ซึ่งสถานศึกษายังขาดการบริหารโดยกระบวนการมีส่วนร่วมและการวิเคราะห์สภาพปัญหาตามบริบทพื้นที่อย่างจริงจัง ส่งผลให้การวางแผนและแผนการดำเนินงานขาดความชัดเจน ครูขาดความรู้ความเข้าใจ และผู้บริหารขาดการนิเทศกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง ทำให้การรายงานผลไม่เป็นระบบและขาดความสม่ำเสมอ ในส่วนของกระบวนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอนนั้น พบปัญหาในทุกมิติ โดยเฉพาะด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคลและการคัดกรองนักเรียนที่ขาดความต่อเนื่องจากการเปลี่ยนครูที่ปรึกษาบ่อยครั้ง ข้อมูลพฤติกรรมมีความคลาดเคลื่อนและไม่เป็นระบบ สอดคล้องกับการะงานของครูที่มากเกินไปจนไม่สามารถติดตามดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง ขณะที่ระบบการส่งต่อและการเสริมสร้างทักษะชีวิตยังขาดการบูรณาการที่ชัดเจน นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครองยังอยู่ในระดับน้อย ข้อมูลที่ได้รับมักคลาดเคลื่อนเนื่องจากผู้ปกครองไม่ให้ข้อมูลตามความเป็นจริง ส่งผลให้สถานศึกษาขาดนวัตกรรมในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและนำไปใช้ได้จริง สภาพปัญหาดังกล่าว

สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญธรรม พันธ์วัฒน์ (2560) และ คุณากร บุญสาดี (2562) ที่ระบุว่าปัญหาหลักของระบบดูแลช่วยเหลือคือเครื่องมือที่ขาดประสิทธิภาพและบุคลากรขาดความตระหนัก เช่นเดียวกับ ชิตินันดา สิงห์แก้ว (2562) ที่เสนอว่าต้องมีการพัฒนาระบบโดยใช้วงจร PDCA เข้ามาช่วยจัดทำคู่มือและแบบฟอร์มให้ชัดเจน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่งนภา สุขสำแดง (2563) รวมถึง มยุรี สาริบุตร และอุทัย ภิรมย์รัตน์ (2560) ที่ย้ำว่าปัจจัยความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหารและครูผู้ปกครองและการสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติถึงร้อยละ 97.8 ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นความต้องการจำเป็นเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างยั่งยืน

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน

2.1 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน ปรากฏเป็นเอกสารรูปเล่มที่มีโครงสร้างชัดเจนประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ รูปแบบกระบวนการ แนวทางการนำไปใช้ และผลที่เกิดขึ้นหลังการใช้รูปแบบ ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมสำคัญในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานที่เป็นระบบ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ปริมาภรณ์ สนธิ (2560) ที่เน้นความสำคัญของการรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลและการคัดกรองอย่างเป็นระบบ เพื่อการช่วยเหลือกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิด เช่นเดียวกับงานวิจัยของ อนุชา ผลอิน (2558) และ พรเพ็ญ จิระณัฐวิรุฑ (2561) ที่ยืนยันว่าโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจนและการกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน (การรู้จักนักเรียนรายบุคคล, การคัดกรอง, การส่งเสริมพัฒนา, การป้องกันแก้ไข และการส่งต่อ) จะช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและรวดเร็วขึ้น นอกจากนี้ ผลการศึกษายังได้รับแรงสนับสนุนจากงานวิจัยของ สุธิดา พงษ์สวัสดิ์ (2561) และ วาสนา สุขเกษม (2561) ซึ่งเน้นย้ำถึงบทบาทของสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรู้จักจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง และการสื่อสารที่ชัดเจนกับผู้ปกครองในการส่งต่อความช่วยเหลือ โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในระดับสากล Ahmad (2020) ได้เสนอแบบจำลองการสนับสนุนที่แสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ได้รับแรงสนับสนุนทั้งด้านการบริหารจัดการและด้านอารมณ์จากสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้น รูปแบบการบริหารที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจึงมิใช่เพียงกระบวนการทางเอกสาร แต่เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้านและยั่งยืน

2.2 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน พบว่าในภาพรวมมีความถูกต้องในการนำไปใช้ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.55$, S.D. = 0.50) และมีความเหมาะสมในการนำรูปแบบไปปฏิบัติจริงในระดับมาก ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.50) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับบริบทการจัดการศึกษาภาคบังคับสำหรับเด็กด้อยโอกาส และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฌีวูฒิ รัตนอรุณ และคณะ (2561) ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงผ่านกิจกรรมครูคู่สัญญา ซึ่งพบว่าประสิทธิภาพและความเหมาะสมในการนำรูปแบบไปใช้อาศัยอยู่ในระดับมาก และส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของนักเรียนกลุ่ม

เสียงให้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ คำนิ้ง รุ่งเรือง (2563) ที่ได้พัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและยืนยันว่า การประเมินในด้านความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ข้อสรุปจากผู้ทรงคุณวุฒิและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงเป็นเครื่องยืนยันว่า การบริหารจัดการที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและมีโครงสร้างนวัตกรรมที่ชัดเจน เป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดความยั่งยืนและมีมาตรฐานในระดับสากล

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน

ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน พบว่าในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.83$, S.D. = 0.15) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรมในบริบทของโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุชา ผลอิน (2558) ที่ระบุว่า การพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือที่มีโครงสร้างชัดเจนจะส่งผลให้ผลการทดลองใช้และความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ ธนกฤต อึ้งน้อย (2562) ที่เน้นการใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ภายใต้หลักการ "ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมมือ ร่วมทำ" ซึ่งช่วยให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความเป็นรูปธรรมและยั่งยืนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผลการดำเนินงานยังสอดคล้องกับกลยุทธ์ของ ชูติพร เหล็กคำ (2564) ในการพัฒนาคุณภาพเด็กด้อยโอกาส สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งพบว่าการมีระบบการบริหารจัดการที่ดีจะส่งผลให้คุณภาพนักเรียนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านวิชาการ ด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผ่านเกณฑ์ตามที่สถานศึกษากำหนดอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมไปใช้จึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยยกระดับสวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของนักเรียนด้อยโอกาสได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน

การประเมินรูปแบบการบริหารโดยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน พบว่า ความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.82$, S.D. = 0.14) ความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.55$, S.D. = 0.14) ความพึงพอใจของผู้ปกครอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.81$, S.D. = 0.18) และ ความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{x} = 4.80$, S.D. = 0.06) ผลลัพธ์นี้สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมสามารถสร้างการยอมรับและความเชื่อมั่นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายได้อย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณยศรีศรี พันธ์วัฒน์ (2560) ที่พบว่าครูที่ปรึกษาและกลุ่มบริหารงานกิจการนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้คู่มือและโปรแกรมระบบดูแลช่วยเหลือในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ วาสนา สุขเกษม (2561) ที่ยืนยันว่าการพัฒนาคู่มือการดำเนินงานที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้จริงจะได้รับการยอมรับในระดับสูงมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ คุณากร บุญสาดี (2562) ที่ระบุว่า การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือที่บูรณาการแนวคิดใหม่ๆ จะได้รับความพึงพอใจจากทั้งครู นักเรียน และผู้ปกครองในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษาควรนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมนี้ไปกำหนดเป็นนโยบายหลักในแผนปฏิบัติการประจำปี โดยเน้นการจัดทำ "ปฏิทินปฏิบัติงาน" ที่ชัดเจน เพื่อลดความซ้ำซ้อนของภาระงานครู และช่วยให้การติดตามดูแลนักเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ไม่ขาดช่วงในช่วงที่มีการกิจอื่นแทรกซ้อน

2. จากปัญหาข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน สถานศึกษาควรลงทุนหรือพัฒนาระบบฐานข้อมูลดิจิทัล (Big Data) ที่ครูสามารถเข้าถึงและอัปเดตข้อมูลได้ง่ายผ่านสมาร์ทโฟน เพื่อให้การคัดกรองนักเรียน 5 ขั้นตอนมีความแม่นยำและรวดเร็ว (Real-time)

3. ควรมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้นำชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเข้าใจว่า "ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ใช่หน้าที่ของครูเพียงอย่างเดียว" แต่เป็นความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ตรงตามความเป็นจริงจากทางบ้าน

4. ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูผู้ปฏิบัติงานในเรื่องการบูรณาการทักษะชีวิตและความปลอดภัยลงสู่แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การดูแลนักเรียนเป็นเนื้อเดียวกับการเรียนการสอน ไม่ใช่ภาระงานที่แยกส่วนออกมา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมนี้กับโรงเรียนในสังกัดอื่น หรือโรงเรียนที่มีบริบทต่างกัน (เช่น โรงเรียนในเมืองเทียบกับโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล) เพื่อทดสอบความยืดหยุ่นของรูปแบบ

2. ควรมีการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับ "ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน" เพื่อหาวิธีจูงใจให้ภาคส่วนภายนอกเข้ามามีบทบาทในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเข้มแข็งขึ้น

3. ควรมีการวิจัยและพัฒนา (R&D) แอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มเฉพาะสำหรับการบันทึกพฤติกรรมและการส่งต่อข้อมูลนักเรียน เพื่อแก้ปัญหาความล่าช้าในขั้นตอนการทำเอกสารหลักฐาน

4. ควรมีการติดตามผลกระทบหลังจากใช้รูปแบบนี้ไปแล้ว 3-5 ปี เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียนในระยะยาว เช่น อัตราการออกกลางคันที่ลดลง หรือระดับทักษะชีวิตที่เพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืน

รายการอ้างอิง

คำนึ่ง รุ่งเรือง. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านไสไทย.

สืบค้นวันที่ 12 กรกฎาคม 2566, จาก https://krustation.com/academic_research056

คุณากร บุญสาดี. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยบูรณาการจิตศึกษา โรงเรียนกุหลาบศิริวิทย์. ศรีสะเกษ: โรงเรียนกุหลาบศิริวิทย์.

ชุดิพร เหล็กคำ. (2564). กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 57 จังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- ณัฐวุฒิ รัตนอรุณ และคณะ. (2561). รูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้วยกิจกรรมครูคู่สัญญาของโรงเรียนศิริราษฎร์พัฒนา. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชนกฤต อึ้งน้อย. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ชิตินัดดา สิงห์แก้ว. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- นิตยา คะเนนิล และวาโร เฟิงส์วดี. (2559). การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 13(61), 127-136.
- ปรมาภรณ์ สนิ. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญศรี พันธ์วัฒน์. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนพร้าววิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พรเพ็ญ จิระณัฐวิรุณ. (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- มยุรี สาริบุตร และอุทัย ภิรมย์สิน. (2560). รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 9(2), 283-303.
- โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน. (2567). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report : SAR) ประจำปีการศึกษา 2566. น่าน: โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖ จังหวัดน่าน.
- รุ่งนภา สุขสำแดง. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วาสนา สุขเกษม. (2561). การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวม: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดหันตรา (เวช สมาน ราษฎร์นุกูล) อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน. (2557). คู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564). คู่มือแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพะเด็กและเยาวชน
ในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง
ประเทศไทย.
- _____. (2559). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2566). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). แนวทางการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุธิดา พงษ์สวัสดิ์. (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เพื่อยกระดับ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี
เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- อนุชา ผลอิน. (2558). การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่อง
ทางการได้ยินระดับประถมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). นครนายก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ.

